

МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА ЯК НЕОДМІННА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Необхідною основою подальшого розвитку суспільства й можливості функціонування правової держави є мовна підготовка й мовна культура особистості. Культура спілкування на сьогодні досить плідно осмислюється й засвоюється членами суспільства. Мовно-культурна освіченість вимагає від кожного фахівця постійної наполегливої роботи щодо вдосконалення власного мовлення на всіх його рівнях, а також виховання мовного чуття, яке разом зі знаннями допомагає об'єктивно оцінювати доцільність застосування певних мовних засобів у професійному спілкуванні.

Мова – це надзвичайно складне суспільне явище; вона формувалася упродовж тривалого часу; це також і могутній засіб вираження багатогранної діяльності особистості, адже саме за допомогою мови особа виражає свою сутність, спілкується в колективі, переконує свого опонента, виявляє свій розум, почуття, емоції.

Мова дістає вираження в мовленні – без нього вона не може існувати й виконувати одну з головних своїх функцій – комунікативну. Але

разом із тим мовлення, мовленнєва комунікативна діяльність особистості неможлива без мови, її словникового складу. Отже, мовлення є певною формою існування живої мови; якщо зникає живе спілкування, то зникає й мова.

Розвиток культури мовлення починається з розвитку мови. Мовлення – це спілкування за допомогою мови, це практичне використання мови за різних обставин, це конкретна діяльність за допомогою мови. Основу мови й мовлення становить мовленнєва діяльність. Досконале володіння мовою, її нормами під час мовленнєвої діяльності особистості визначає її рівень культури мовлення.

Висока культура мовлення засвідчує наявність розвинутого інтелекту й високої загальної культури особистості. Основним показником культури мовлення вважається її нормативність, а саме точність, ясність і чистота мовлення. Культура мовлення – це й загальноприйнятий мовний етикет.

Етикет – це зведення правил, які регулюють зовнішні форми поведінки людей, правила чемності та поведження, заведені в будь-якому суспільстві [1, с. 238].

Етикет – сукупність формальних правил, які регулюють зовнішні прояви людських стосунків і стандартизують поведінку людей у типових життєвих ситуаціях [2, с. 51].

Мовний етикет – встановлені традицією висловлювання ввічливості, вибір яких зумовлений обставинами спілкування. Встановлення та закінчення мовного контакту обов'язково передбачає дотримання певних норм мовного етикету, а саме, уваги до співрозмовника, доброзичливого ставлення тощо.

Мовний етикет – це індивідуалізоване явище, яке характеризується: а) мовним вираженням; б) ввічливістю; в) доброзичливістю, тобто вираженням приязного ставлення до співрозмовника.

Використовуючи мовні засоби ввічливості в повсякденному спілкуванні, слід звертати увагу на: а) *мовні традиції колективу*, уживати лише ті висловлювання ввічливості, які на сьогодні увійшли в звичай, тобто є традиційними; б) *власні уподобання*, використання певного висловлювання ввічливості є характерним для конкретної ситуації мовленнєвого спілкування, акцентуючи увагу на власному смаку.

Потрібно дотримуватися мовного етикету, знати різні висловлювання ввічливості та вміти їх застосовувати відповідно до ситуації спілкування, для якої показовими є такі чинники: а) вид спілкування: офіційне, неофіційне; б) зміст спілкування: прохання, подяка тощо; в) особливості співрозмовника: вік, стать тощо; г) обставини спілкування: місце, час, мета тощо.

У професійному спілкуванні потрібно дотримуватися вимог ділового спілкування між керівником та підлеглим, між колегами, між особами за умови, що один зі співрозмовників виконує службові обов'язки.

Одним із видів спілкування є ділове спілкування, пов'язане з професійною діяльністю особи. Ділове спілкування починається з привітання – жести та слова, звернені до будь-кого під час зустрічі, зазначають прихильне ставлення та вияв доброзичливості до цієї особи. Як правило, першим вітається молодший за віком. Закінчується ділове спілкування прощанням. Необхідним елементом ділового спілкування й проявом мовленнєвого етикету є звертання. Види звертань: 1) займенникові – *ти, Ви* (у діловому спілкуванні слід звертатися на *Ви*, таке звертання засвідчує повагу співрозмовників один до одного); 2) іменникові: а) загальні – *пане, колего*; б) власні – *Ірино Іванівно*.

Доречним є додавання до загальних звертань власних (імені та по батькові особи): *пане Андрію, пані Оксано Миколаївно*. Поєднання загального звертання з власним (прізвищем) трапляється рідко й засвідчує підкреслену офіційність. Власні звертання часто використовуються самотійно: *Іване Івановичу, Олено Василівно*. Потрібно пам'ятати, що звертання повинні використовуватися лише в кличному відмінку.

Слова ввічливості є обов'язковим елементом культури мовлення особистості. Необхідно пам'ятати про особливості застосування мовного етикету в офіційно-діловому стилі, що є складовою культури мовлення й неодмінною складовою професійної культури особистості.

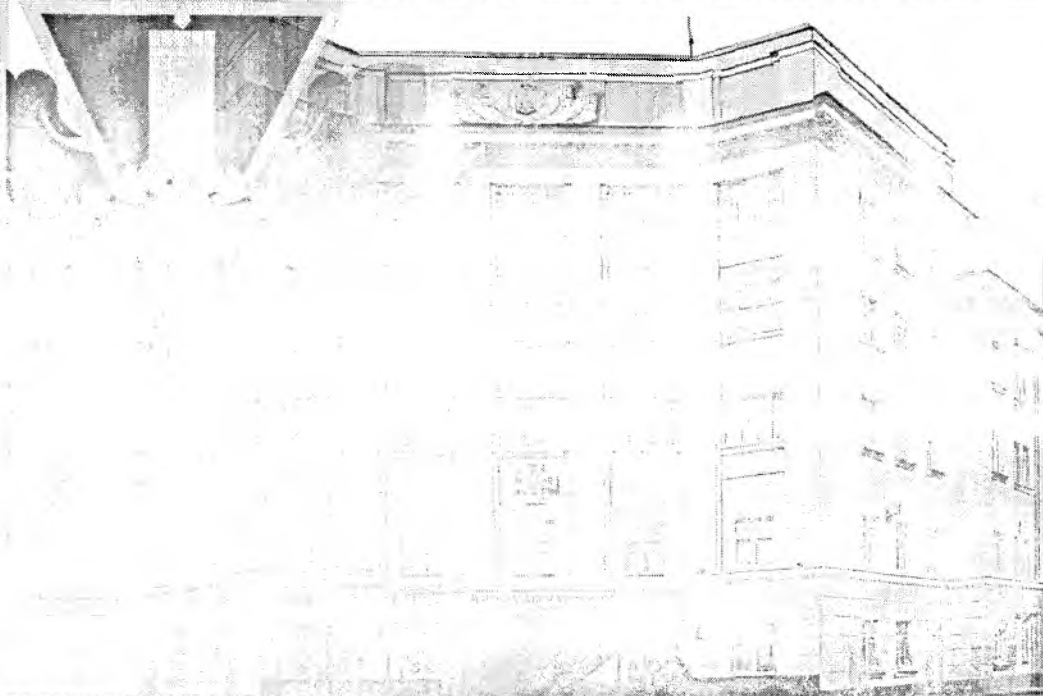
Література

1. Морфологія культури: тезаурус / за ред. проф. В. О. Лозового. – Х. : Право, 2007. – 384 с.
2. Культура України: тезаурус і персоналії / Л. В. Анучина, О. А. Стасевська, О. В. Уманець та ін. ; за ред. Л. В. Анучиної, О. А. Стасевської, О. В. Уманець ; наук. кер. В. О. Лозовой. – Х. : Право, 2014. – 276 с.

**МОВА В ПРОФЕСІЙНОМУ ВИМІРІ:
КОМУНІКАТИВНО-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ**

**Матеріали Міжнародної науково-практичної
конференції**

Частина II

**НУЦЗ України
Харків
2014**

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

**Соціально-психологічний факультет
Кафедра мовної підготовки**

*До 200-ліття від дня народження
Т. Г. Шевченка*

**МОВА В ПРОФЕСІЙНОМУ ВИМІРІ:
КОМУНІКАТИВНО-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ**

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
17–18 грудня 2014 року**

Частина II

Харків

2014

УДК 811:378.147.091.33(08)

ББК 81я42

М 74

Рекомендовано вченою радою соціально-психологічного факультету
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 2 засідання від 20.10.2014 р.).

Редакційна колегія:

ректор, канд. психол. наук, проф. В. П. Садковий (голова);

проректор з наукової роботи, д-р тех. наук, проф. В. А. Андронов (заступник
голови);

завідувач кафедри мовної підготовки, канд. філол. наук, доц. І. Є. Богданова
(відповідальний редактор);

доцент кафедри мовної підготовки, канд. психол. наук, доц. Ю. В. Воронова;

доцент кафедри мовної підготовки, канд. філол. наук, доц. Н. В. Кринська;

начальник соціально-психологічного факультету, канд. психол. наук,
доц. А. С. Куфлієвський;

доцент кафедри мовної підготовки, канд. філол. наук, доц. О. Ф. Кучеренко;

старший викладач кафедри мовної підготовки, канд. філол. наук
О. О. Старова.

**Мова в професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект:
матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 17–18 грудня
2014 р.: У 2-х ч. – Ч. II. – Х.: НУЦЗУ, 2014. – 240 с.**

У збірнику вміщено матеріали Міжнародної науково-практичної конфе-
ренції «Мова в професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект»,
присвячені актуальним проблемам сучасного мовознавства: філософії мови
в професійній освіті, мовній картині світу та її реалізації в мовленні, функ-
ціонуванню професійної мови в полікультурному суспільстві й формуванню
професійної комунікативної компетенції, нормуванню й стандартизації тер-
мінологічної лексики, інноваційним методам, технологіям і стратегіям ефе-
ктивного навчання мови – як рідної, так і іноземної.

Видання призначене для студентів, курсантів, аспірантів, викладачів
вищих навчальних закладів, наукових працівників.

*Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за точність наведених
фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.*